

безпеки торговельного мореплавства; підрозділів, що здійснюють навігаційно-гідрографічне забезпечення бойової та повсякденної готовності кораблів Військово-Морських Сил Збройних Сил України; вищих навчальних закладах при підготовці фахівців океанографічного напрямку; відповідних міністерств та відомств у випадку проведення морських експедиційних досліджень підприємствами, установами та організаціями України та наданні дозволів на проведення таких досліджень суднами під прапором інших держав в Азово-Чорноморському регіоні.

Ю. Д. ПРИТИКА

АКТУАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ПРАВ У СФЕРІ ДОГОВІРНОГО ПРАВА*

Перспективи розвитку вітчизняної економіки безпосередньо залежать від здатності держави створити дієві механізми регулювання договірних відносин. Цивільно-правові договори є невід'ємною частиною приватно-правового життя, тому одним із орієнтирів державного регулювання є необхідність створення надійної та збалансованої системи захисту і охорони прав суб'єктів, залучених до договірних відносин. Особливої уваги заслуговують майнові права та інтереси, оскільки саме вони становлять основу функціонального призначення інститутів договірного права, охоплюючи собою найактуальніші цінності учасників договірних відносин.

Тому таке велике значення має цивільне право, що регулює порядок укладення, зміни, виконання і припинення цивільно-правових договорів. Створюючи разом з правом власності цілісну та традиційно вивірену систему регулювання основних майнових інтересів, договірне право є важливим інструментом опосередкування руху матеріальних цінностей. Договірні механізми є невід'ємною скла-

© ПРИТИКА Юрій Дмитрович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правосуддя Київського національного університету імені Тараса Шевченка

* Кушерець Д. В. Охорона та захист майнових прав у сфері договірного права України : монографія / Дарина Кушерець. – Київ : Знання України, 2014. – 463 с.

довою сучасної правової системи, визначають її характерні риси та закладають підвалини розбудови громадянського суспільства. Завдяки договірному праву створюються засоби правового забезпечення майнової свободи і автономії, механізми задоволення потреб та інтересів громадян і юридичних осіб. Договірне право володіє конструкціями, потрібними для охоплення найрізноманітніших життєвих ситуацій, враховує інтереси численних суб'єктів, дозволяє досягнути різноманітних завдань.

Теперішній стан цивільного законодавства явно не відповідає наявному рівню суспільно-економічних відносин, є далеко не повною мірою придатним для вирішення поставлених завдань. Тому є багато причин: тривале відношення до приватних галузей права як до другорядних, обмеження майнового обороту, не надто сумлінне ставлення законодавця тощо. Не останню роль відіграє і необхідність розвитку науки цивільного права, що вимагає концентрації зусиль теоретиків та практичних працівників.

Формування цілісної, ефективної та дієвої конструкції захисту і охорони майнових прав вимагає спрямування роботи на побудову принципово нового рівня наукових знань. Концептуалізація наукових положень цивільного права на сучасному етапі передбачає з одного боку, всебічне узагальнення та глибоку теоретичну розробку теоретичних конструкцій, формування потужної логічно обґрунтованої та соціально обумовленої регулятивної моделі, а з іншого боку – побудову наукових висновків на підставі практичного досвіду, тісний зв'язок та безпосередню кореляцію між майновими і соціальними реаліями та нормативним впливом, своєчасну адаптацію цивільних правил до динаміки розвитку договірних відносин.

Приклад такого підходу втілений в монографії Кушерець Д.В. «Охорона та захист майнових прав у сфері договірних відносин України». Звертає на себе увагу вибір теми дослідження, орієнтований на охоплення широкого спектру проблем, і, разом з тим, чітко спрямований на розробку концепції охорони та захисту майнових прав. Окреслений автором напрямок наукового пошуку гармонійно поєднує теоретичні та практичні основи, потужне філософське обґрунтування та вплив сучасних суспільних проблем, високу концентрацію наукового знання з широкими перспективами застосування в практиці договірних відносин.

Роботу характеризує уваженість та продуманість структури, збалансованість складових частин, котрі, узгоджуючись та доповнюючи одна одну, створюють об'ємне бачення проблеми охорони та

захисту майнових прав в сфері договірної права. Заслуговує на увагу зважений, але при тому досить сучасний підхід автора до обґрунтування викладених положень, заснований на сприйнятті позитивного досвіду напрацювань не тільки цивільного права, але і загалом юридичної науки, при запереченні догматизму та косності. Наукову працю відрізняє широке використання досвіду зарубіжних країн, всебічне врахування історії становлення договірних інститутів, глибоке відчуття своєрідності цивілістичної сфери. Тому закономірною представляється новизна наукових висновків, обґрунтованих в роботі.

З нашого погляду, найбільш корисними науковими здобутками, викладеними в монографії, можна назвати положення щодо механізму охорони та захисту майнових прав у сфері договірної права, котрий визначено автором як систему правових засобів, способів, форм і юридично значущих дій учасників цивільного обороту, яка об'єктивно існує і реально функціонує та у своєму динамічному розвитку включає в себе як регулюючий вплив норм договірної права на суспільні відносини, так і практичну діяльність зазначених суб'єктів, спрямовану на усунення перешкод на шляху здійснення належних їм прав із застосуванням специфічних правових засобів і способів. Важливе практичне значення має виокремлення елементів механізму охорони та захисту майнових прав у сфері договірної права: норм договірної права, судової практики та правових позицій Верховного Суду України; цивільних правовідносин; об'єктів та суб'єктів цивільно-правових відносин; юридичних фактів; методів, прийомів, способів, режимів охорони й захисту; судових процедур. В роботі пропонуються конкретні заходи оптимізації рівня взаємодії окремих складових, що спрямовано на підвищення загальної ефективності механізму охорони і захисту.

Також слід відмітити здобутки автора в частині дослідження системи принципів охорони та захисту майнових прав у сфері договірної права. В роботі з урахуванням поняття, властивостей та генезису формування структури, викладено авторську систему принципів охорони та захисту майнових прав у сфері договірної права як об'єднання окремих принципів в одне ціле, закріплене в цивільному законодавстві і спрямоване на досягнення мети щодо охорони й захисту майнових прав. Характерними ознаками такої системи є наявність структури, внутрішня єдність, множинність елементів, обумовленість та доповнюваність, а також можливість розвитку та взаємодії з іншими, суміжними правовими категоріями.

Заслуговують на увагу положення, обґрунтовані автором в сфері взаємодії національного права та міжнародних норм, що регулюють договірні відносини. Зокрема, аргументовано положення про можливий ступінь кореляції норм міжнародного та національного цивільного права і процесу в контексті механізму реалізації цивільно-правової охорони та захисту майнових прав та впливу Європейської Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини на вітчизняне цивільне законодавство, зокрема, виявлення оптимальних способів і форм імплементації загальноновизнаних стандартів права на справедливий судовий розгляд та ефективні засоби правового захисту, визначення їх місця в системі формально-юридичних джерел цивільного матеріального права. Вельми перспективним представляється положення про те, що основою гармонізації як глобальної тенденції розвитку цивільного права в національному і європейському масштабі є загальні принципи здійснення, охорони і захисту цивільних прав, а також досягнення певного ступеня узгодженості їх процедур і судових проваджень.

Наведені положення демонструють лише частину позитивних здобутків автора. Тому ми можемо оцінити монографічне дослідження як сучасну фундаментальну наукову працю, котра заслуговує на всебічну підтримку. Наукові положення, викладені в роботі, є вагомим внеском в науку договірного права, істотно збагачують теорію цивільного права та містять високий потенціал для реалізації в практичній сфері.